Tweemaandelijks tijdschrift
27ste jaargang 1996/4 (160)
juli-augustus

HORIZONtaal

ESPERANTO KOSTPRIJS TE HOOG

Abdurachman Junusov: *„Ik laat een stuk van mijn hart in Vlaanderen."*

ISSN 0772-540 X Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

Horizontaal – Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 27ste jaargang. Horizontaal is de voortzetting van *Esperanto Panorama.*

Redactie en administratie (België): Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: 03/234 34 00, telefax: 03/233 54 33, netwerk: fel@knooppunt.be – infobladzijden: http://www.knooppunt.be/~fel; (Nederland): Libro-Servo Esperanto-Nederland, Marnixstraat 57, 2023 RB Haarlem.
Abonnementen: Gewoon abonnement: 600,– fr. in België, 33,– gld. in Nederland; vijfjarig abonnement: 2400,– fr. of 132,– gld.; levenslang abonnement: 15 000,– fr. of 775,– gld.
Rekeningen: Voor België telkens t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen KB 402-5510531-55 of ASLK 001-2376527-06; voor Nederland: postgiro rek.: 111278 t.n.v. Libro-Servo Esperanto-Nederland, Haarlem.

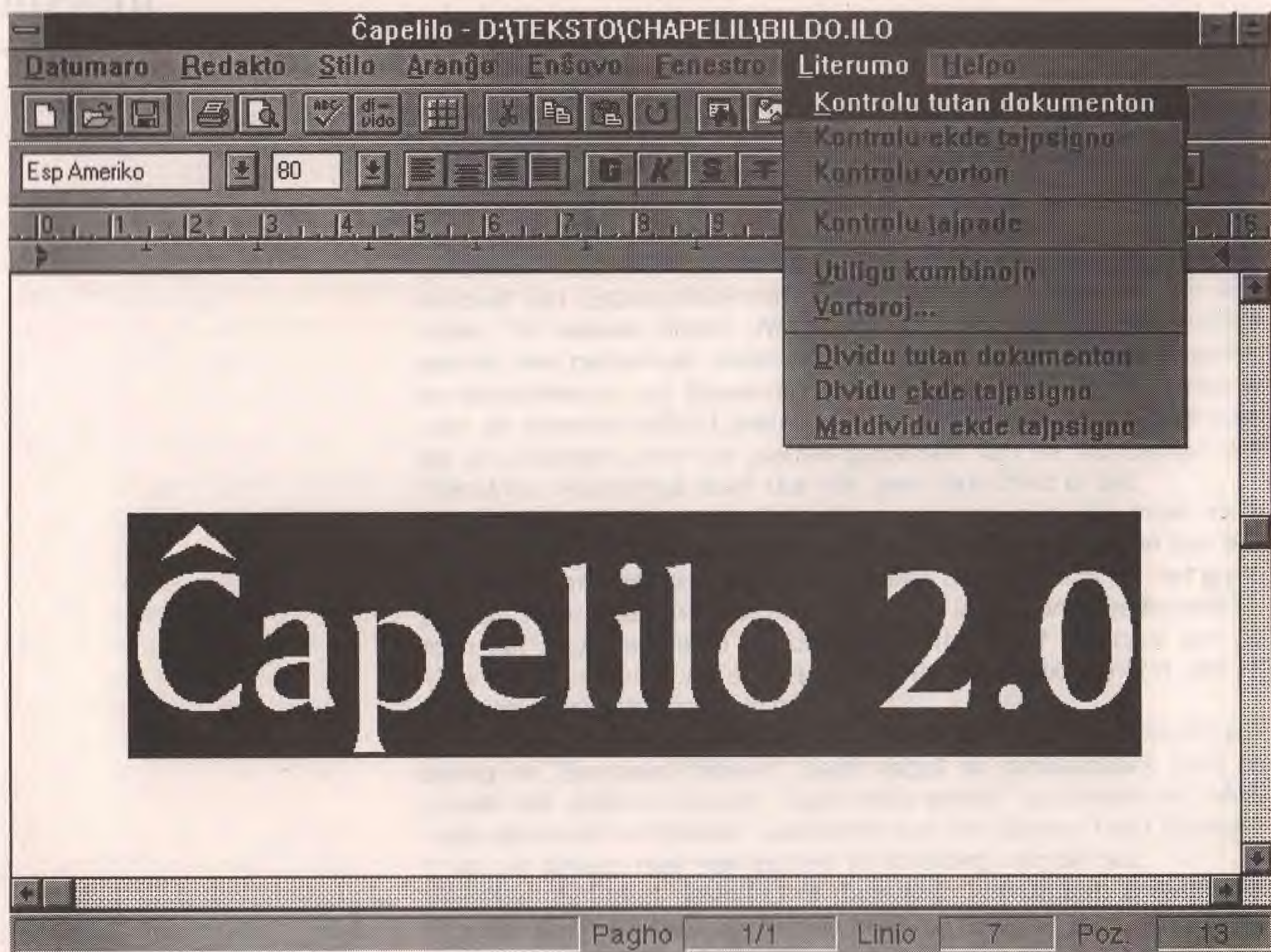
Redactie: Guido Van Damme, Eddy Raats, Jacques Schram
Medewerkers: Paul Peeraerts, Jean Pierre VandenDaele, W.M.A. De Smet, R. Rotsaert, I. Lievens, I. Durwael, J. De Mulder, e.a.
Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.
Horizontaal verschijnt de eerste van elke oneven maand.

Bijvoegsels bij **Horizontaal** worden slechts toegestaan als ze keurig gedrukt zijn en in onberispelijk Nederlands of Esperanto zijn opgesteld. De kosten veroorzaakt door het bijvoegen van het drukwerk worden gefactureerd.
Teksten voor publikatie moeten op de redactie toekomen uiterlijk op de 1ste van de even maand. De redactie houdt zich het recht voor ingezonden teksten, advertenties of bijvoegsels te weigeren of grammaticaal/stilistisch aan te passen. In geval van discussie beslist het Bestuur van de Vlaamse Esperantobond.
Overname van artikels is vrij, op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en een presentexemplaar aan de redactie wordt gezonden.

Lijst van adressen van alle plaatsen in Nederland en Vlaanderen waar inlichtingen over Esperanto kunnen worden ingewonnen. Voor meer gedetailleerde gegevens over de clubs verwijzen we naar de activiteitenkalender waar u inlichtingen vindt over de activiteiten die in de volgende 3 maanden zijn gepland.

Vlaamse Esperantobond/Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00, Fax.: (03) 233 54 33. Elektronisch adres: fel@knooppunt.be.
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00.
Fervojistoj L. De Sutter, Frère-Orbanstraat 210, B-8400 Oostende, tel.: (059) 50 18 25.
Esperanto-Nederland Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, Nederland. Tel.: (050) 577 59 54.
Hoofdkantoor van de Esperanto Wereldbond/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: (010) 436 10 44.
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: (09) 227 48 41. SEL heeft groepen of leden in Diepenbeek, Gent, Halle, Oostende en Tienen.

Bestuursleden van FEL:
Flory Witdoeckt (Voorzitter), Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14; Fax: (059) 80 23 42.
Ivo Durwael (Secretaris), Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: (03) 440 30 92.
Helene Van der Steen, Turnhoutsebaan 459/12, 2140 Borgerhout. Tel.: (03) 324 76 06.
Johan Van Eenoo (Hulp-secretaris), Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel.: (050) 54 40 03.
Roland Rotsaert (Kassier), Visspaanstraat 97, 8000 Brugge.
Jacques Schram, Hof ter Bekestraat 49, 2018 Antwerpen. Tel.: (03) 237 86 02.
Walter Vandenkieboom, Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14.

Ĉapelilo - D:\TEKSTO\CHAPELIL\BILDO.ILO
Datumaro Redakto Stilo Aranĝo Enŝovo Fenestro Literumo Helpo
Kontrolu tutan dokumenton
Kontrolu ekde tajpsigno
Kontrolu vorton
Kontrolu tajpade
Utiligu kombinojn
Vortaroj...
Dividu tutan dokumenton
Dividu ekde tajpsigno
Maldividu ekde tajpsigno
Esp Ameriko
80
Ĉapelilo 2.0
Pagho 1/1 Linio 7 Poz. 13

Misschien vinden vele lezers dat Horizontaal *zich teveel met Nederlands en te weinig met Esperanto bezig houdt. Velen willen in* Horizontaal *een „partijblad" zien, een ledenblad dat de leden informatie bezorgt over wat er reilt en zeilt in de Esperantowereld. In zekere zin hebben zij daar recht op, in zekere zin wordt daaraan ook tegemoet gekomen in rubrieken als Rondblik, Clubtribune en Overzicht. Met het aanbod van Esperantoteksten blijven zij echter meestal in de kou staan. De nieuwe rubriek „Nia lingvo – Onze taal" kan dat gebrek slechts zeer gedeeltelijk ondervangen. Anderzijds zijn er legio specifieke tijdschriften in het Esperanto en een extra abonnement daarop is voor de meesten wellicht geen onoverkomelijke inspanning terwijl voor elk abonnement meer de overlevingskansen van de tijdschriften zelf toenemen.* Horizontaal *hoeft dus ook geen ledenblad te zijn.*

Integendeel zelfs! Horizontaal *moet en wil meer zijn. Het moet meer zijn, omdat het nieuwe decreet over de culturele verenigingen ons oplegt een informatief tijdschrift te publiceren dat zich richt tot het grote publiek.* Horizontaal *wil ook meer zijn. Van in zijn prille beginperiode, toen het nog* „Esperanto Panorama" *heette, heeft het blad van de Vlaamse Esperantobond er naar gestreefd een breed aanbod van informatie over taalfenomen te bieden.*

In de huidige maatschappij, die overheerst wordt door internationalisering en „Europees denken", heeft vooral de problematiek rond de positie van „talen in Europa", „talen in de wereld" de boventoon. Maar deze discussie is bijzonder waardevol voor het denken rond Esperanto en het streven naar een ruimere verspreiding van die taal.

Wanneer mij wordt gevraagd of Esperanto vooruitgaat, antwoord ik meestal iets in de trant van „en de boer, hij ploegde voort". Dat is het enige wat wij kunnen doen. Misschien is het niet direct af te lezen aan ledenaantallen, maar dat ploegen lijkt meer en meer succes te hebben. In tal van discussies waarin de „taalproblematiek" centraal staat, wordt Esperanto steeds meer als mogelijke oplossing naar voren geschoven, ook door niet-Esperantosprekers. Dat is een hele stap voorwaarts tegenover de negatieve houding die tot nog niet zolang geleden, bijna algemeen geldend was. Het deprimerende begint eruit te geraken. Het „Esperanto, leeft dat nog?" wijkt voor „En, groeit dat nu?" Dit nummer bevat heel wat elementen die die veranderende houding illustreren.

De redactie wil ook proberen om in de volgende jaargang „denkende" Vlamingen aan het woord te laten en hun opinie over Esperanto publiceren: Wat weten ze over Esperanto? Hoe komen ze aan die kennis? Wat vinden ze over Esperanto?

Die vooruitgang in de appreciatie van het Esperanto heeft veel te maken met het groeiend besef dat in Europa de talen als communicatiemiddel in het gedrang komen. Misschien doen die talen zichzelf na verloop van tijd de das om. Maar dat moeten wij niet hopen, zeker niet wensen. Wij moeten onze oplossing blijven aanbieden als „zalvend" voor alle Europese talen. Wij moeten de mogelijkheden van het Esperanto ook bekend blijven maken bij het grote publiek. Een groot publiek dat bijvoorbeeld Horizontaal *leest, om te weten te komen hoe en of Esperanto Europees kan functioneren. Juist daarom moet en wil dit tijdschrift ruimer zijn dan een ledenblad. De verspreiding blijft echter een probleem. Probeer uw vrienden te overtuigen dat* Horizontaal *een waardevol tijdschrift is met heel wat materiaal dat „Europese integratie" ter discussie stelt.*

gvd

Geen Euromunt, een Eurotaal

De Europese éénmaking lijkt ongeveer even vlot te lopen als de bouw van de HST. De hoogste politieke kringen en de financiële wereld zijn er door en door voor gewonnen. Het economische voordeel – lees „de winst" – wordt nauwelijks in twijfel getrokken; met afgeleide gevolgen – voor de trein de „milieueffecten", voor het ene Europa de sociale en culturele woestijnvorming – wordt nauwelijks rekening gehouden. In het beste geval worden schoonheidsfoutjes weggewerkt met tunnels, subsidies, of – waar het taal betreft – met Erasmus-projecten of Lingua-programma's. Op de benedenverdieping, waar de gewone mensen wonen, ziet men het allemaal niet zo zitten. Zowel de HST als Europa worden er gezien als voordelen voor de kleine, rijke en zich verrijkende bovenlaag. De kleine man heeft er geen boodschap aan.

Maar er schijnt iets te bewegen. Op het sociale vlak komt er meer en meer verzet tegen een logge bureaucratie die enkel in zuiver economische cijfers denkt en ook de culturele wereld begint zich te roeren.

In een artikel in *NRC-Handelsblad* (13 jan. 1996) behandelt Johan Somerwil, oud-lid van de raad van bestuur van Wolters Kluwer en ex-president van de *International Publishers Association*, het thema „cultuur in Europa". Na een inleiding waarin hij de economische verwachtingen van het publiek schetst, gaat hij voort als volgt: „NRC-Handelsblad plaatste op 2 januari een forse advertentie waarin de uitspraak van Ludwig Wittgenstein ,De grenzen van mijn taal zijn de grenzen van mijn wereld' opvallend groot in een overigens wit veld stond afgedrukt.

Deze advertentie zou symptomatisch kunnen zijn voor de situatie van de gemiddelde Europese burger: door de begrenzing van zijn taalgebied bevindt hij zich in een vacuüm, omringd als hij is door landen waar hij zich niet of nauwelijks verstaanbaar kan maken. Dat zulks niet alleen geldt voor de *man in the street* heeft een aantal hilarische uitspraken van onze politici in het buitenland voldoende bewezen.

In het interview met Ralf Dahrendorf (NRC-Hb 23/12/1995) stelt deze Duits/Engelse euro-realist dat er geen sprake is van een Europese cultuur, maar van een cultuur die per land zo verschillend is, dat vrijwel geen inwoner van Europa zich supra-nationaal Europeaan acht. Hij betrekt zijn betoog vooral op de sociaal-economische gegevenheden die de basis vormen van datgene wat de burger van zijn overheid verwacht en die niet overdraagbaar zijn aan een Europese overheid waar hij zich niet mee verbonden acht. De monetaire integratie ziet Dahrendorf dan ook als een randverschijnsel zonder wezenlijke betekenis voor de burger.

Als het om een veelheid van redenen niettemin waardevol en noodzakelijk blijft te streven naar Europese éénwording dan moet deze niet van bovenaf opgedrongen, maar van onderaf opgebouwd worden.

Van doorslaggevende betekenis hiervoor is niet dat men elkaar met gelijke munt kan betalen, maar dat men met gelijke mond kan spreken. Dat wil zeggen dat in de toekomst elke Europese burger naast zijn moedertaal één en dezelfde taal even goed beheerst.

Waar de regeringsleiders het over eens moeten worden is niet of in 1999 een paar landen overgaan op een supranationale munt, maar of er met onmiddellijke ingang één taal wordt gekozen die vanaf het eerste leerjaar voor alle kinderen in Europa als verplicht leervak wordt ingevoerd. Onverschillig of dit Engels, Esperanto, Latijn of een

andere taal is, alleen als alle Europese burgers van de toekomst zich met hetzelfde gemak en gelijke vaardigheid daarin kunnen uitdrukken, kan er een basis ontstaan voor een werkelijke Europese integratie.
Let wel: dit is geen pleidooi voor het verwaarlozen of zelfs afschaffen van de eigen taal. Het is een correctie op de Babylonische spraakverwarring die de burgers van de landen binnen Europa verdeeld houdt en tot onbegrip, onverdraagzaamheid, en erger leidt.
Wanneer de regeringsleiders er niet in slagen op dit punt tot een gezamenlijke beslissing te komen, blijkt de Europese gedachte een hersenschim en blijven alle andere maatregelen randverschijnselen die nimmer tot een wezenlijke Europese eenheid zullen leiden. De grens van zijn taal zal dan voor de burger de grens van zijn wereld blijven, met alle gevolgen vandien."
Deze bijdragen van Somerwil is geen alleenstaand feit. In zijn jongste boek, *Vadertaal en Moederland*, met als ondertitel „Over het Nederlands in de Lage Landen van Europa" snijdt ook Martien J.G. de Jong hetzelfde thema aan en laat zich zelfs nog iets krachtiger uit over de rol die het Esperanto in Europa zou kunnen spelen: „Waarom zou er geen toerbeurt-systeem kunnen worden ontwikkeld, of waarom zou men niet een supranationale kunsttaal tot Europese werktaal kunnen kiezen? Ik denk met name aan de internationale taal ‚Esperanto' [...] en waarvan de grammatische structuur zo eenvoudig is, dat ze ook door niet-talig begaafden op korte tijd kan worden aangeleerd." (p. 67-68) In wat volgt ondergraaft hij de kritiek dat een kunsttaal over onvoldoende uitdrukkingsmogelijkheden zou beschikken als niet ter zake doende en historisch onjuist. De Jong is eigenlijk ook de eerste persoon met aanzien – en met een grote taalkundige vorming – die ik zwart op wit heb zien bekennen: „... ik heb me nog nooit zo zeker gevoeld van mezelf en van de zaak die ik verdedigde als de weinige keren dat ik kon praten in mijn eigen moedertaal." (p. 62) Met een ervaring van vijfendertig jaar deelnemen aan „vergaderingen en congressen in verschillende talen", is dat zeker geen ondoordachte bewering. Wat verder (in zijn open brief aan de minister van onderwijs) komt hij op hetzelfde thema terug: „... las ik dat u vloeiend Frans, Duits en Engels spreekt. Dat vind ik heel erg knap, maar daarmee is [...] nog niets gezegd over de beheersing van het Engels door de docenten aan Nederlandse universiteiten. Op grond van congreservaringen in de vijf werelddelen denk ik daar minder optimistisch over dan u schijnt te doen." (p. 75)
Op politiek vlak wordt het belang van taal nog altijd niet ernstig genomen. In het beleidsplan van minister-president Luc Van den Brande, onder de titel *Vlaanderen Internationaal* wordt met veel poeha gesproken over de rol van Vlaanderen in Europa en over de contacten met de diverse lidstaten en regio's. Van den Brande ziet als kwaliteiten van Vlaanderen: communicatie-technologie, vlotte communicatie, hoge talenkennis en niet bedreigende partner.
Hij heeft een zeer visionair beeld over de rol van de individuele Vlaming: „Iedere Vlaming is onbewust diplomaat voor Vlaanderen." (o.c. p. 48). „Het contact dat buitenlanders met Vlaanderen hebben, moet goed zijn. Vlaanderen moet charme, kennis, degelijkheid en deskundigheid uitstralen in zijn contacten met buitenlanders." (p. 49) En tenslotte ook nog: „Wie over toerisme en Vlaanderen spreekt, heeft het over een dubbele beweging: de beweging waarbij Vlamingen naar het buitenland trekken [...] en de initiatieven die Vlamingen nemen om buitenlanders in Vlaanderen te ontvangen." (p. 50-51) Wie de reactie van deelnemers van het Culturele Weekend Antwerpen '96 heeft gehoord weet dat de Vlaamse Esperantobond daarin sterk staat. De Dagestaan Abdurachman Junusov zei: „Ik betaal een hoge prijs voor mijn verblijf in Vlaanderen, want ik laat een stuk van mijn hart hier."
Over de taal of talen waarin dat alles moet gebeuren is de minister echter heel wat minder duidelijk. Hij spreekt zeer algemeen van „vertalingen" maar enkel Frans en Engels worden met name genoemd. Daarbij kan men de vraag stellen: en waarom Duits niet, terwijl precies door het benadrukken van Frans en Engels de wel als „bedreigend" ervaren partners een extra steuntje krijgen.
Nog even tenslotte een laatste punt. Somerwil zegt het duidelijk: wij hebben één taal nodig die iedereen in gelijke mate beheerst. Ardine Nicolaï schrijft in Taalschrift 1995/4, p. 16, het tijdschrift van de Nederlandse Taalunie: „Het zou natuurlijk makkelijker zijn geweest als Engeland onder Thatcher had beslist om uit de Unie te stappen. Dan hadden we met zijn allen Engels met de functie van Esperanto kunnen spreken." We laten hier in het midden of Engels eenvoudig weg niet onaanvaardbaar is, omdat niet zozeer de overmacht van de Britse cultuur een bedreiging vormt voor de andere culturen, maar de Amerikaanse McDonalds-cultuur die zich van het Engels bedient.
Over het Erasmus-project is de Jong ook allesbehalve optimistisch, en dat iedereen „een andere taal van de gemeenschap als tweede taal zou leren" lost het probleem niet op. Voorwaar, die uitspraken zouden allemaal rechtstreeks uit de groene propaganda kunnen komen. Zij trekken

De kleine talen van Europa

Wat het aantal sprekers betreft behoort het Nederlands tot de „kleine" talen van Europa. Er zijn vijf grote en zes kleine talen. Waar de norm ligt voor een grote taal en wie die norm heeft vastgesteld, is niet zo duidelijk. Daar het Nederlands door zo'n 20 miljoen sprekers wordt gesproken, zal de norm wel ergens rond dat cijfer draaien. Maar die norm is vreemd, want Portugees – dat door ruim 160 miljoen Brazilianen wordt gesproken – hoort bij de kleine talen, omdat Brazilië toevallig geen deel uitmaakt van de Europese Unie. Nochtans zou men ook andere normen kunnen hanteren, zoals het aantal landen waar een taal als moedertaal wordt gesproken, of, waarom niet, de financiële inbreng die een taalgemeenschap doet in het Europees budget. Ook het aantal telefoonlijnen per inwoner, km-autoweg, aantal kranten of boekhandels, kortom alles kan als norm gebruikt worden.
Maar goed, democratie werkt nu eenmaal met aantallen mensen, dus laat ons het aantal sprekers als norm maar aanvaarden, en laat ons de grens van 20 miljoen als norm ook aanvaarden.
Talentellingen zijn echter een delicaat probleem. Vlamingen staan daar niet voor niets huiverig tegenover, want je kan er alle kanten mee uit. Je kan je positie in de top tien van grootste talen er zelfs positief mee beïnvloeden.
In *Espéranto Actualité*, de Franstalige bijlage bij *Franca Esperantisto* 1996/5, p. 62 verscheen volgende telling:
1ste plaats het Duits, met 80,9 miljoen sprekers in Duitsland en 7,9 miljoen in Oostenrijk; 16 % van de leerlingen in de EU leren Duits.
2de plaats het Frans met 57,5 miljoen sprekers in Frankrijk en 5 miljoen Walen. 32,2 % van de leerlingen in de EU leren Frans.
3de plaats het Engels met 58 miljoen Britten en 3,5 miljoen Ieren. 83 % van de leerlingen in de EU leren Engels.
Het is duidelijk dat de 2de en de 3de plaats krap zijn, hier is een fotofinish noodzakelijk.
Voor het Frans tellen we 57,5 + 5 = 62,5 miljoen; voor het Engels: 58 + 3,5 = 61,5 miljoen.
Wie iets weet over taalverhoudingen in België weet echter dat de bevolking opsplitsen in 50 % Frans-, 50 % Nederlandstaligen een zeer ruwe schatting is. 40-60 in het nadeel van het Frans is een betere benadering. Maar die 10 % is meteen ook goed voor 1 miljoen sprekers. Trek van 62,5 miljoen 1 miljoen af en Frans en Engels eindigen ex aequo. En zoals in het voetbal in dat geval het aantal gewonnen matchen doorslaggevend is in het klassement, kan men ook hier een tweede norm hanteren: het aantal leerlingen dat de taal als tweede taal leert. Als we dat doen, moet het Frans vrede nemen met de bronzen medaille. Meedoen is uiteindelijk belangrijker dan winnen!
Dat het Duits zijn leiderspositie niet kan omzetten in een grotere gebruikswinst, is een ander argument dat de hele taalpolitiek in de EU op de helling zet.
En het Esperanto? Natuurlijk is het Esperanto een kleine taal. Behalve een ontelbaar aantal sprekers – ontelbaar, want zij wonen niet bijeen in één ghetto – is het nergens nationale taal, is het van niemand eerste taal, zelfs niet bij „denaskaj", mensen die van bij de geboorte in het Esperanto zijn opgevoed. Maar het Esperanto is ook groot: het is eenduidig, kent geen uitzonderingen, is economisch gezien de beste koop als je de prijs/kwaliteit verhouding in overweging neemt, het heeft een hoog rendement – bij gelijke inspanning bij de studie, ligt de opbrengst in communicatieve vaardigheid beduidend hoger dan bij etnische talen, verder heeft het bewezen propedeutische eigenschappen, het is volksverheffend, geestverruimend, grensverleggend, cultuuroverstijgend en -ondersteunend, het vormt geen bedreiging voor etnische talen, het is meer dan de televisie een open venster op de wereld, want het brengt mensen rechtstreeks met elkaar in contact zonder de selectieve tussenkomst van een cameralens, een cineast of een journalist. gvd

---

alleen niet de laatste consequentie, zetten niet de laatste stap.
De vraag is alleen of Esperanto zich waar kan maken. Toen ik deze vraag voorlegde aan dokter Bormann tijdens zijn lezing op het laatste IF, antwoordde hij vol overtuiging dat het uitwerken van de nodige terminologie binnen de kortste keren kan gebeuren, als het probleem zich zou stellen. En wellicht heeft hij gelijk. Esperanto is een volwaardige taal. Het enige zwakke punt is de taalgebruiker. Want zoals Martien de Jong een lans breekt voor een goede taalbeheersing in het Nederlands, zo zullen ook esperantosprekers moeten beseffen, dat de waarde van een taal alleen tot uiting kan komen in zijn produkten, en dat wil op de eerste plaats zeggen de taalbeheersing van zijn gebruikers. gvd

De geboorte van een etymologie

Het gebeurt zelden dat vele mensen een geboorte rechtstreeks meemaken. Meestal is dat immers een intieme gebeurtenis: vrouw, man, bijgestaan door vroedvrouw of vrouwenarts. De geboorte van nieuwe woorden, van gevleugelde uitspraken gebeurt wel in aanwezigheid van velen. Helaas, meestal zijn die zich niet bewust van de ernst van de gebeurtenis. Pas jaren later, wanneer de herinneringen aan het grote ogenblik reeds vervagen en wegkwijnen, komt men tot het besef dat men „iets heeft meegemaakt" – en daarmee iets heeft gemist. Of met Gezelle: *'t En is van u hier nederwaart geschilderd of geschreven, mij, moederken, geen beeltenis, geen beeld van u gebleven.*

Gezien de vluchtigheid van deze realiteit is het zeker niet overbodig om de aandacht te vestigen op zo'n gebeurtenis wanneer die zich voordoet.

Op dinsdag 28 mei 1996, tijdens het radionieuws van 6 p.m. (zes uur 's avonds, wil dat zeggen), hoor ik slechts een flard van een interview met de Eerste Minister: „... in september ... een *State of the Union* ...?" Wat is dat? Is België plots een echte federatie van staten geworden, of wordt in september het land een echte Unie van Staten? *State of the Union* wil toch zeggen: de Toestand van de Unie. In de Verenigde Staten van Amerika, de Unie van Amerikaanse Staten, is dat woord met ongeveer de betekenis: „beleidsplan voor het komende jaar gebaseerd op de gegevens waarover we nu beschikken" natuurlijk uitstekend gekozen. De Amerikaanse *State of the Union* schets inderdaad de economische situatie van het land en legt uit hoe de Amerikaanse regering daarop wil inspelen. Maar België?

België heet bij nader order toch nog steeds niet „Het Verenigd Koninkrijk". Evenmin doelde de premier op de situatie in de „Europese Unie". Er zijn tal van situaties waarin de gekozen woorden uitstekend zouden passen, alleen juist de Belgische situatie is niet de meest geschikte. Onze Franstalige landgenoten zullen het hem niet graag hebben horen zeggen, veronderstel ik. Er hoeft slechts één kwaadwillige journalist of politicus aanstoot aan te nemen, en de poppen gaan aan het dansen. Beschuldigingen dat Jean-Luc aanstuurt op een splitsing van het land, de definitieve staatshervorming op de helling zet en de pacificatie tussen de gemeenschappen saboteert, zullen dan niet van de lucht zijn.

Natuurlijk heeft Dehaene wel een stevige verdediging: het bastion van de taal. Het gaat hier om een Engels woord, en het Engels doet het goed, ook al zijn de gebruikte bewoordingen niet altijd helemaal accuraat... zeg maar *to the point*.

Woorden hebben zo hun betekenis, maar gaan gemakkelijk een eigen leven leiden. Zo is een maiden-speech al lang niet meer uitsluitend de eerste toespraak van een lid van het Britse Hoger- of Lagerhuis. Het woord wordt inmiddels gebruikt voor iedereen die voor de eerste maal ergens in het openbaar zijn eerste toespraak houdt. Naar analogie heb je ook de maiden-trip, de eerste reis van een boot. Waar die *maiden* vandaan komt, mag Joost weten.

Toch is het zeer de vraag of de Belgische *State of the Union* hier aan zijn maiden-trip begonnen is. De minister had dringend nood aan een gepast woord. Het in Nederland gebruikelijke „miljoenennota" is misschien inderdaad wat te eufemistisch. De financiële kant van de zaak loopt hier immers in de miljarden – vooral besparingen. Enige creativiteit zou ongetwijfeld wel een leuk woord kunnen opbrengen, maar zo voor de vuist weg voor een microfoon... Misschien heeft de premier wel profetische woorden gesproken, en dat willen we hier voor de eeuwigheid vastleggen. *Honni soit qui mal y pense.**

gvd

* Hongersnood maeckt smalle pensen. (Van Dale)

Veel handen maken licht werk

Zoals u weet is het activiteitenpakket van de Vlaamse Esperantobond tijdens de voorbije 15 jaar aanzienlijk uitgebreid. De bond is niet meer alleen een ledenvereniging met een ledenblad, maar produceert daarnaast ook een aanzienlijk aantal boeken en tijdschriften, die internationaal verspreid worden. Het belangrijkste produkt is MONATO, een maandblad waardoor „Flandrio" een begrip is in de Esperantowereld.

Het ene kan niet zonder het andere: zonder internationale klantenkring zou de uitgave van boeken en tijdschriften nooit in een voldoende oplage kunnen gebeuren en zonder de inkomsten hiervan zou ook het centrum in Antwerpen niet kunnen betaald worden. Aan de andere kant moet voor deze taken materieel en personeel beschikbaar zijn.

Men staat er wellicht niet bij stil dat het personeelsbestand in die vijftien jaar eigenlijk gelijk gebleven is, ondanks de verveelvoudiging van het werkvolume. De nieuwe subsidieregeling gaf hoop om over enkele jaren een bijkomend (halftijds) personeelslid te kunnen aanwerven, maar helaas heeft diezelfde regeling ervoor gezorgd dat er nu een persoon bijna voltijds met paperasserij bezig is. Om taken te kunnen herverdelen kijken wij uit naar enkele bijkomende vrijwilligers voor de volgende functies:

* Een administratieveling voor de officiële formaliteiten: verzekeringen, belastingen, een deel van de subsidieregeling, publikaties in het Staatsblad... Nauwkeurigheid is onontbeerlijk. In een beginperiode is een regelmatig bezoek aan het centrum vereist; later kan het werk grotendeels thuis gebeuren.
* Iemand voor de administratie van de drukkerij en zetterij (maken van offertes en facturen voor boeken, tijdschriften... – enkele uren per week) Er wordt gezorgd voor opleiding. Basiskennis van Esperanto volstaat. Regelmatig contact met het centrum is nodig.
* Iemand met goede kennis van het Esperanto en interesse voor boeken voor de „libroservo". Taak: boeken bestellen bij uitgeverijen, voorraden noteren, schriftelijk contact met klanten. Benodigde tijd: ongeveer een dag per week, in het centrum.
* Klusjesman/vrouw voor allerlei kleine werkjes die altijd maar uitgesteld worden maar die het functioneren van het centrum aanzienlijk zouden kunnen verbeteren: kleine herstellingen meubilair, onderhoud tuin, schoonmaak, aanpassen van de bekabeling van de computers, inrichten en onderhoud van een „etalage" in de kelderramen...
* Persoon met goede kennis van personal computers (Windows) voor het verzorgen van de distributie van en de „eerste hulp" bij „Ĉapelilo" (waarvan de Vlaamse Esperantobond de verkoop verzorgt), en begeleiding van de overstap naar Windows-toepassingen in het centrum. Tijd: een halve dag per week, grotendeels in het centrum.
* Iemand met een goede (passieve) kennis van het Esperanto om alle Esperanto-tijdschriften die in het Esperantohuis toekomen door te nemen, de interessante artikelen aan te strepen en aan de juiste persoon door te spelen. Tijd: ongeveer een halve dag per week, in het Esperantohuis.

rr

Bestem zelf uw belastingsgeld

De nieuwe subsidieregeling van de regering zou de Vlaamse Esperantobond extra middelen kunnen geven, maar de kansen zijn kantje boordje. Misschien verliezen we wel alle steun. Maar jij kan de regering dwingen om onrechtstreeks de Vlaamse Esperantobond en de verspreiding van het Esperanto toch te steunen. Doordat giften aftrekbaar* zijn van de belastingen, recupereer je een deel van je gift. Zo draagt de staat bij aan de verspreiding van het Esperanto.

* De aanvraag om attesten te mogen uitschrijven is door FEL reeds naar de bevoegde diensten gestuurd. De toezegging komt echter pas in de loop van 1997. Er is echter geen reden om aan te nemen dat de Vlaamse Esperantobond geen toestemming zou krijgen.

Uw inkomen	Uw gift	Uw reële bijdrage	Tussenkomst van de overheid (belastingrecuperatie)
253 000	1333	1000	333
335 000	1429	1000	329
478 000	1667	1000	667
1 100 000	1818	1000	818
1 650 000	2000	1000	1000
2 420 000	2105	1000	1105
› 2 420 000	2222	1000	1222

Indien U geen gift wil storten, zijn er toch nog tal van andere mogelijkheden om de Vlaamse Esperantobond te steunen: Krekelsparen, Groene rekeninghouder, abonnement op MONATO, vroegtijdig betalen van lidmaatschap, enz. of het vervullen van één van de bovenvermelde taken.

Trafe-maltrafe

In deze Lingva Rubriko gaan we in op samengestelde woorden en de plaats van enkele bijwoorden. Ook geven we een aantal voorbeelden van Esperantowoorden die voor Nederlandstaligen problematisch kunnen zijn. Verder vindt u het tweede artikel in een serie over het *Fundamento de Esperanto.* Voor hen die zich op een Esperanto-examen willen voorbereiden, geven we oefenmateriaal dat afkomstig is van het Elementa examen dat op 11 mei jl. plaatsvond in De Bilt. In deze rubriek gaan we graag in op uw vragen. Ons adres is: Arjen-Sjoerd en Roel, p/a Oostveenweg 15, NL-7533 VP Enschede.

Samenstellingen met gelijkwaardige elementen

In het Esperanto wordt veel gebruik gemaakt van samenstellingen. Meestal bestaan samenstellingen uit elementen die van een verschillende orde zijn. Zo zie je vaak dat het eerste element een nadere omschrijving geeft van het laatste:

dormĉambro	slaapkamer
libroŝranko	boekenkast

Daarnaast bestaan er ook samenstellingen waarbij de elementen van dezelfde orde zijn. Deze samenstellingen met gelijkwaardige elementen zijn onder te verdelen in drie categorieën, al naar gelang de functie van het tweede element: (1) herhaling ter benadrukking (2) tegenstelling en (3) aanvulling. Het is gebruikelijk om bij dit soort samenstellingen een verbindingsstreepje te plaatsen tussen de samenstellende elementen. We zullen de drie categorieën nu kort bespreken.

1. Herhaling ter benadrukking

Er is een handjevol woorden, waarbij het eerste element wordt herhaald. Dit geeft een versterkend effect:

plen-plena	overvol
tuj-tuj	zeer gehaast
et-eta	piepklein
plej-plej	allermeest

Het herhalen van een element om zo'n versterkend effect te krijgen is niet algemeen toepasbaar in het Esperanto; het gaat hier eigenlijk om staande uitdrukkingen. Het algemene middel om een versterkend effect te krijgen is het achtervoegsel *-eg-*. Zo zeg je *Mi laboregis* en niet: **Mi labor-laboris* („Ik heb gezwoegd").

2. Tegenstelling

Soms zie je dat twee woorden met een min of meer tegengestelde betekenis met elkaar worden verbonden. Je zou er dan het woordje *aŭ* („of") tussen mogen denken:

pli-malpli	min of meer
trafe-maltrafe	in het wilde weg
prave-malprave	al dan niet terecht
vole-nevole	onwillekeurig

Net als bij samenstellingen waarbij het eerste element herhaald wordt, gaat het hier om staande uitdrukkingen.

3. Aanvulling

Soms zie je dat twee woorden met elkaar worden verbonden, terwijl je er het woordje *kaj* („en") tussen zou mogen denken. De grammaticale uitgang van het eerste element blijft daarbij over het algemeen gehandhaafd:

surda-muta	doofstom
membroj-abonantoj	lid-abonnee's
punkto-komo	puntkomma
franca-germana	Frans-Duits

Het al dan niet handhaven van de uitgang van het eerste element kan een betekenisverschil opleveren. Vergelijk:

Mia flava-griza pulovero ŝrumpiĝis kelkajn grandojn.
Mijn geel met grijze trui is enkele maten gekrompen.
Mi aĉetis flavgrizan aŭton.
Ik heb een beige auto gekocht.

In de eerste voorbeeldzin kan het om een trui met grijze en gele strepen gaan, terwijl de auto van het tweede voorbeeld effen is.

De *-n* van de vierde-naamval staat meestal alleen achter het laatste element:

La belgoj fiere hisis la nigra-flava-ruĝan flagon.
De Belgen hesen trots de zwart-geel-rode vlag.

In tegenstelling tot de voorgaande twee categorieën van samenstellingen met gelijkwaardige elementen, gaat het hier niet alleen om staande uitdrukkingen. U kunt hier dus ook zelf met nieuwe samenstellingen komen. Maar omdat deze nogal zwaar zijn, verdient het meestal de voorkeur om een omschrijving te geven. Enkele voorbeelden:

Jen mia studejo-kuirejo.
Kijk, dit is mijn studeer-kookvertrek.
Li plore-singulte raportis pri la katastrofo.
Snikkend berichtte hij over de ramp.
Mi ankoraŭ havas nigra-blankan televidilon.
Ik heb nog een zwart-wit-televisie.

Uitglijders

Veel lezers van deze rubriek uit de Fenomenotijd zullen zich herinneren dat we vaak aandacht besteedden aan Esperanto-woorden die voor Nederlandstaligen extra lastig zijn. Deze keer presenteren we een nieuwe verzameling van dergelijke interferenties tussen het Esperanto en het Nederlands. Voor het grootste deel zijn deze uitglijders ingezonden door onze lezers de heer R. Moerbeek uit Beverwijk en de heer G.A.M. van Bergeijk uit Eindhoven.

Valse vrienden
Bij het leren van het Esperanto is het handig dat veel Esperanto-woorden zowel qua vorm als betekenis overeenstemmen met de Nederlandse vertaling. Zo betekent *biologio* „biologie". Maar er zijn ook woorden die er in het Nederlands en het Esperanto weliswaar bijna gelijk uitzien, maar die toch een verschillende betekenis hebben. Zo'n misleiding wordt een valse vriend genoemd. Enkele voorbeelden:

pastoro = „dominee", maar „pastoor" = *pastro of paroĥestro*
kordo = „snaar" of „stemband", maar „koord" = *ŝnuro*
kripla = „gebrekkig", maar „kreupel" = *lama*
lama is dus „kreupel", maar „verlamd" = *paralizita*
ĵurnalo = dagblad, maar „journaal" = *loglibro of novaĵelsendo*
ŝtupo = „trede", maar „stoep" = *trotuaro of perono*
sapo = „zeep", maar „sap" = *suko*
kilo = „kiel" (van een schip), maar „kilo" = *kilogramo*
lustro = „luchter", maar „lustrum" = *jarkvino*
muso = „muis", maar „mus" = *pasero*
pruvi = „bewijzen", maar „proeven" = *gustumi*
pramo = „veerpont", maar „praam" = *boato*

Meerdere betekenissen
Het Nederlands kent veel homoniemen. Men spreekt van een homoniem wanneer verschillende zaken met hetzelfde woord worden aangeduid. In het Esperanto komt dit minder vaak voor. Daarom zie je dat Nederlandse homoniemen in het Esperanto meestal met verschillende woorden worden vertaald: Een „staat" is een „toestand" (*stato*) of een „land" (*ŝtato*).
Een „regel" is een onderdeel van een tekst (*linio*) of is er om nageleefd te worden (*regulo*).
Een „prijs" moet je betalen (*prezo*) of kun je winnen (*premio*).
Een „knoop" zit aan je jas (*butono*) of in een touw (*nodo*).
Met een „ketting" kun je iemand ketenen (*ĉeno*), maar het is ook een sieraad (*koliero, kolĉeno*).
Uit een „kraan" komt water (*krano*), maar er wordt ook mee gehesen (*gruo*).
Een „steen" kan zo in de natuur voorkomen (*ŝtono*) maar kan ook een „baksteen" zijn (*briko*).

Vormverschillen
Sommige woorden komen in het Esperanto en het Nederlands zowel qua vorm als betekenis overeen, maar vertonen toch enige vormverschillen. Hierdoor liggen fouten voor de hand:

litero	letter
miliono	miljoen
moskito	muskiet
regiono	regio
serbo	Serviër
veŝto	vest
sabro	sabel
respondo	respons
promenejo	promenade (niet: *promenado*)

Ajn en mem
Een bijwoord wordt over het algemeen vóór het woord geplaatst waar het betrekking op heeft. Daardoor wijkt de woordvolgorde in het Esperanto vaak af van die van het Nederlands. Kijk maar naar het bijwoord *eĉ* („zelfs")

Li sukcesis lerni eĉ la ĉinan!
Hij slaagde er zelfs in om Chinees te leren!

Twee bijwoorden worden echter altijd áchter het woord geplaatst waar ze betrekking op hebben. Dit zijn *ajn* en *mem*. *Mem* betekent „zelf":

Tion mi ne diros, li mem legu la libron.
Dat zeg ik niet, hij moet het boek zelf maar lezen.
Min ne interesas la libro mem, mi ŝatas la fotojn.
Ik ben niet geïnteresseerd in het boek zelf, ik vind de foto's leuk.

Het woordje *ajn* kan achter de meeste tabelwoorden worden geplaatst om het onbepaalde karakter ervan te benadrukken. *Ajn* laat zich in het Nederlands vaak vertalen met „ook" of „dan ook":

Kion ajn li diras, li ĉiam mensogas.
Wat hij ook zegt, hij liegt altijd.
Li petis, ke ni faru iun ajn decidon.
Hij verzocht ons een beslissing te nemen, welke dan ook.
Iel ajn, iam ajn, vizitu nian urbon.
Het kan me niet schelen hoe of wanneer, maar kom eens langs in onze stad.

Examens

Bij het Elementa examen van 11 mei 1996 stonden onder andere de schrijfopdracht en het dictee op het programma. We nemen ze in deze rubriek op, zodat u wat oefenmateriaal hebt voor uzelf of voor uw leerlingen.

Schrijfopdracht

De schrijfopdracht is bedoeld om de schrijfvaardigheid van de kandidaten te beoordelen. Voor de uitwerking hadden de kandidaten ongeveer vijf kwartier de tijd.
Kies één van onderstaande twee opdrachten en voer die uit. Verwerk daarbij de punten tot een samenhangende brief in het Esperanto. De brief moet in totaal ongeveer 200 woorden bevatten (ca. 1 kantje). U hoeft zich niet strikt aan de volgorde van de punten te houden. Behalve op inhoud wordt de schrijfopdracht ook beoordeeld op taalgebruik.

1. Bedankbrief

Uw Finse vriendin Päivi Heiskanen, waarmee u al jaren correspondeert, is een maand lang in Nederland geweest en heeft bij u overnacht. Het is erg gezellig geweest en bovendien heeft zij bij verschillende gelegenheden zeer interessante voordrachten in het Esperanto gehouden. Het hoogtepunt was wel een lezing tijdens het Faulhaber-weekend. U schrijft aan uw vriendin een brief om haar te bedanken voor de succesvolle lezingen.
In de brief komt in ieder geval het volgende aan de orde:

1. datum en aanhef;
2. een kort overzicht van de leuke dingen die u samen hebt gedaan;
3. uw verbazing over het feit dat Päivi zo goed voordrachten kan houden en dat zij zoveel over de betreffende onderwerpen weet;
4. een vermelding van de vele positieve reacties die u hebt gehad op de lezing tijdens het Faulhaber-weekend;
5. het uitspreken van dank voor de lezingen;
6. de afsluiting.

2. Reactie op een radio-uitzending

Geregeld luistert u naar de Esperanto-uitzendingen op de Poolse radio. In een recente uitzending heeft u een verslag gehoord van de voorbereidingen voor het Universala Kongreso in Praag in juli van dit jaar. U had al vaag met het idee gespeeld om naar het congres toe te gaan. De mededeling tijdens de radio-uitzending dat fraŭlino Barlaston en de goochelaar Trixini in Praag zullen optreden, heeft u overtuigd dat u moet deelnemen aan het congres. U schrijft een brief aan de Poolse radio (Pola radio, Esperanto-Redakcio, Box 46, PL-00-950 Warszawa, Pollando), waarin u vertelt hoe goed u de uitzending vond en dat u naar aanleiding van de uitzending hebt besloten aan het congres in Praag deel te nemen.
In de brief komt in ieder geval het volgende aan de orde:

1. datum en aanhef;
2. korte samenvatting van wat u tijdens de uitzending hebt gehoord;
3. uw enthousiasme over de uitzendingen van de Poolse radio;
4. uw besluit om aan het Universala Kongreso in Praag deel te nemen;
5. een aanmoeding aan de Polen om vooral hun uitzendingen voort te zetten;
6. de afsluiting.

U vindt in deze rubriek geen uitwerking van deze schrijfopdrachten. Indien u een idee wilt hebben van het taalniveau dat van de kandidaten verwacht wordt, dan kunt u te rade gaan bij de voorbeelduitwerking in de examengids. Deze kunt u bestellen door 5 gulden over te maken op giro 206152 van de secr. Alg. Ned. Esp.-examencommissie te Alkmaar.

Dictee

Met het dictee wordt voor een deel de luistervaardigheid getoetst. Het andere examenonderdeel waarmee luistervaardigheid wordt gemeten is de luistertoets. Een dictee duurt ongeveer een kwartier. De zinnen worden meerdere keren, zowel in stukjes als in zijn geheel voorgelezen.
Het examenonderdeel dictee kunt u oefenen door iemand te vragen de onderstaande zinnen te dicteren:

1. *Dum mia vojaĝo mi vizitis monaĥejon kaj vidis tie tufalaŭdojn, akcipitron kaj alkon.*
2. *Lerta viro en la velboato kviete ĵetis ferfadenŝnuregon al la kajo.*
3. *Estis avantaĝo, ke sur la plato estis ĉizita lia nomo.*
4. *La koncerto daŭris du horojn kaj poste mi foriris taksie, ĉar mia pneŭmatiko estis truita.*
5. *En la broŝuro estas legeble, ke ekzistas nesciado pri la danĝero.*

Examens tijdens het Faulhaber-weekeinde

De geplande examens van 16 november a.s. komen te vervallen. In plaats daarvan wordt tijdens het Faulhaber-weekeinde van 4, 5 en 6 oktober in Elspeet geëxamineerd. In Fen-X kunt u hier meer over lezen.

De ontwikkeling van het Esperanto volgens het *Fundamento*

Een van de lezers van de Lingva Rubriko schreef eens dat het lastige woordje *sia* maar eens moest worden afgeschaft. Het gebruik ervan is namelijk erg moeilijk en bovendien, enige verandering is toch goed voor een levende taal. Hierbij wist hij zich gesteund door het Fundamento. Daarin staat namelijk:

> ...onze taal heeft niet alleen alle vrijheid om zich constant te verrijken, maar ook om zich constant te verbeteren en te perfectioneren... (A6,3)

Bovendien schreef Zamenhof in *Lingvaj Respondoj* (p. 91):

> Iedereen die het voorwoord van het Fundamento de Esperanto heeft gelezen, weet heel goed dat het Fundamento geen belemmering vormt voor de ontwikkeling van de taal. Integendeel, het geeft die ontwikkeling een enorm grote vrijheid, die geen enkele andere taal ook maar in de verste verte bezit. Het Fundamento laat de mogelijkheid open, voorzover dat nodig is, beetje bij beetje de gehele taal te wijzigen tot deze volledig onherkenbaar is geworden.

Men kan redeneren dat het bij de afschaffing van *sia* om zo'n kleine ontwikkelingsstap gaat, zoals hierboven is aangehaald. Het gaat immers om de afschaffing van slechts één woord. Het Fundamento staat de afschaffing van sia dus niet in de weg. We zouden nog verder kunnen gaan door te stellen dat in het Esperanto uiteindelijk alles mag: de *-n* afschaffen, de accenttekens boven letters afschaffen, het invoeren van een sekse-neutraal persoonlijkvoornaamwoord *ŝli*, of zelfs het Esperanto stapje voor stapje in zijn geheel te vervangen door een andere taal, bij voorbeeld het Interlingua of het Nederlands. Het spreekt echter voor zich dat dit alles niet de bedoeling van Zamenhof geweest kan zijn.

Waar het bij het Fundamento om gaat is dan ook niet de vraag welke nieuwigheden zoal kunnen worden ingevoerd. Waar het wél om gaat is de vraag *op welke manier* nieuwigheden in het Esperanto ingevoerd kunnen worden. Hierover staat in het voorwoord van het Fundamento het volgende:

> Deze verbeteringen realiseren we niet al ruziënd en vechtend door middel van arbitraire wijzigingen, of door het onderuithalen van de literatuur die we tot nu toe tot stand hebben gebracht, maar langs een natuurlijke weg die niet tot verwarring zal leiden en die ongevaarlijk is. (A6,4). De nieuwe vormen zullen beetje bij beetje de oude verdringen, zodat deze laatste archaïsmen worden, net zo als we dat bij elke natuurlijke taal zien (A8,2).

Het Fundamento geeft dus aan dat nieuwe taalvormen volgens hetzelfde proces worden ingevoerd als bij natuurlijke talen. Dit betekent derhalve dat ieder hervormingsvoorstel, hoe doordacht ook, niet zomaar ingevoerd kan worden. Niet door de Akademio, niet door het bestuur van een Esperanto-vereniging, niet via openbare discussies. Dat druist namelijk in tegen de methodiek die het Fundamento voorschrijft. Aan de andere kant is iedere nieuwigheid acceptabel, mits het op een natuurlijke manier in de taal wordt opgenomen.

Als je wilt dat *sia* wordt afgeschaft, kun je proberen dit via je eigen geschriften en gesprekken algemene ingang te doen vinden. Maar voor de meeste individuele esperantisten is zoiets natuurlijk niet weggelegd. Dergelijke nieuwigheden zullen vaak stuiten op weerstand en onbegrip bij uw lezers en toehoorders.

Als alles mag, mits het maar op natuurlijke wijze is ingevoerd, heeft het dan eigenlijk nog wel zin om het Fundamento te bestuderen? Nou, eigenlijk niet. We denken dat menigeen die midden in het Esperanto-leven staat goed zonder kan. Immers om je heen zie je en hoor je hoe het Esperanto werkelijk is en hoe het ervoor staat.

Esperanto is een levende taal die zich met een interne dynamiek vrij ontwikkelt. Door een proces van neologismen en archaïsmen kan het Esperanto zich onbeperkt veranderen en hoeft zich daarbij van het Fundamento niets aan te trekken. Zo wordt het Fundamento het best gerespecteerd.

Veel mensen die hervormingsvoorstellen doen, denken het Fundamento te kunnen negeren door een beroep te doen op de logica. Daarom gaan we de volgende keer in op de vraag welke norm het hoogste moet zijn: het Fundamento of de logica.

P.S. De citaten zijn uiteraard vertaald en die uit het Fundamento eindigen met een verwijzing naar de vindplaats volgens de nummering in de tiende druk.

Talen leren gebruiken

Talen leren met muziek

(een bericht uit De Morgen, *22 mei 1996)*

Muziekonderricht helpt kinderen bij het aanleren van talen en draagt bij tot de ontwikkeling van hun sociale vaardigheden. Tot deze conclusie zijn Zwitserse wetenschappers gekomen na een driejarig onderzoek bij 1200 schoolgaande kinderen. De resultaten van het onderzoek verschenen in het Britse wetenschappelijke tijdschrift *New Scientist.*

In totaal 35 klassen met kinderen tussen 7 en 15 jaar kregen drie jaar lang in plaats van de normale één of twee uur, vijf uur per week muziekonderricht. Ter compensatie werden er minder taal- en wiskundelessen gegeven.

Groot was de verbazing toen bleek dat de betrokken kinderen in vergelijking met leeftijdgenoten die geen supplementaire muzieklessen kregen, beter scoorden in talen en even goede resultaten behaalden in wiskunde.

Kinderen in klassen die meer muziekles kregen, hadden bovendien een betere relatie met leraars en vormden een hechtere groep. „Als kinderen zingen of samen instrumenten bespelen, leren ze naar elkaar luisteren. Bij musiceren komt geen concurrentie kijken," besloot de Zwitserse psycholoog Maria Spychiger.

Een (niet zo) eervolle vermelding

Nic Engelen uit Turnhout zond ons een uittreksel (p. 195) uit *Follies; Bizarre bouwwerken in Nederland en België* van Wim Meulenkamp, (Uitg. de Arbeiderspers, Amsterdam & Antwerpen, 327 blz., ISBN 90 295 3109 6). De passage handelt over het neutrale Moresnet. We nemen hier een kort stukje over.

[...] De bizarste periode uit de Moresnetter geschiedenis was echter de poging in 1906-1908 van Moresnet de Esperanto-vrijstaat Amikejo te maken, onder leiding van de Geheimer Sanitätsrat dr. Wilhelm Molly, en met ondersteuning van de Wereldcentrale der Esperantisten en de vrijmetselaarsloge Zu den drei Weltkugeln. Willy Huppermann, het lokale muziekwonder, componeerde zelfs de Amikejo-mars, en aan de inwoners werd gratis bier uitgedeeld, wat er niet weinig toe bijdroeg de Moresnetters tot het esperantisme te bekeren. De geheime diensten van België en Duitsland werden gealarmeerd, maar het Esperanto-initiatief schijnt doodgebloed te zijn.

Nederlandse Europarlementairen en hun talenkennis

(Een antwoord aan Germain Pirlot)

Hoewel ik bevestig dat er een probleem bestaat met betrekking tot de vele talen in de Unie, moet ik u tegelijkertijd melden dat er in de Nederlandse CDA delegatie geen grote problemen bestaan op dit gebied.

De Nederlandse CDA leden van het Europees Parlement beheersen 3 à 4 talen per persoon en vaak zijn hun medewerkers nog wel uitgerust met enkele extra talen. Wij hebben dus geen probleem met betrekking tot de communicatie in het Europees Parlement.

Wat uw algemeen pleidooi met betrekking tot het Esperanto betreft ben ik het theoretisch wel met u eens. De praktijk heeft mij echter geleerd dat de taal die men spreekt en wenst te spreken zoveel te maken heeft met cultuur en identiteit dat het nauwelijks mogelijk is om een 2de gemeenschappelijke taal zoals het Esperanto op grote schaal geaccepteerd te krijgen.

N.v.d.R.: *Wij willen de taalkennis van de Nederlandse Europarlementairen van CDA-strekking niet in twijfel trekken, maar refereren toch even aan de uitspraak van Martien J.G. de Jong elders in dit nummer. En wat taal en cultuur betreft: ook in Nederland kent men ongetwijfeld het spreekwoord: „Wiens brood men eet, diens woord men spreekt." Inderdaad, Esperanto deelt geen brood uit, het vraagt enkel dat het brood eerlijk verdeeld zou worden. Daarover zouden de Nederlandse Europarlementairen van CDA-strekking zich eens mogen beraden.*

Elio Di Rupo

(een antwoord aan Germain Pirlot)

We citeren uit een langere brief en stukje dat voor Esperantosprekers het overwegen waard is:

„Ik wil in dit debat een standpunt innemen. De geschiedenis heeft het bewijs geleverd dat talen sterven en andere geboren worden, niet door een politieke beslissing maar omdat mensen, in steeds groeiende aantallen, hun taal elke dag zijn gaan gebruiken."

En de VLD?

De partij die politiek dichter bij het volk wil brengen, hield zijn jaarlijks congres onder de slogan: „Together we win!" Afgezien van de inhoudelijke rijkdom van de slogan spreken zij er zonder twijfel de taal van het volk mee!

We eisen onze rechten...

Bij zijn afscheid als taalraadsman van de BRT-N zei Eugene Berode dat hij kon vaststellen dat de taalbeheersing van de Vlamingen op dertig jaar tijd gevoelig verbeterd is. Wie geregeld het programma *10 voor taal* op de buis volgt, moet wel vaststellen dat de Vlamingen over het algemeen beter scoren dan de Nederlanders. In schril contrast met deze waarnemingen staat de opmerking van Martien J.G. de Jong dat het met de taal in Vlaanderen zeer pover gesteld is. Daarbij doelt hij vooral op twee aspecten: de geweldige hoeveelheid gallicismen en het zo gemakkelijk vervallen in dialect. Zijn klacht, als leraar Nederlands aan Franstalige Belgen, is dan ook: hoe moeten Franstaligen het Nederlands au serieux nemen, als de Vlamingen het zelf niet doen. Mutatis mutandis geldt trouwens dezelfde opmerking voor de Nederlanders. Zij maken zich weliswaar niet schuldig aan de twee bovenvermelde misdaden, maar grijpen dan weer te pas en te onpas naar een andere taal... vooral het Engels. De grond van de zaak ligt volgens de Jong bij vijf factoren: onverschilligheid, eigendunk, geestelijke luiheid, provincialisme en anglomanie.

Het boek bevat eigenlijk zes essay's, die in twee groepen kunnen worden opgedeeld. In de eerste behandelt hij de houding van Nederlandstaligen tegenover hun taal als communicatiemiddel, literatuurdrager en lid van de Europese talen. Vooral de houding tegenover de taal laat, zoals boven reeds werd geschets, veel te wensen over. Het tweede essay gaat over de Nederlandse literatuur en is een sterk pleidooi om alle literatuur in het Nederlands ook Nederlandse literatuur te noemen, en ze niet op te splitsen in Noord-Nederlandse en Vlaamse. Op dezelfde wijze beschouwen immers alle Franstaligen literatuur in het Frans als Franse literatuur. Met „Het Nederlands in Europa" wordt de eerste groep afgesloten. Hierin breekt de auteur een lans voor „eenheid in verscheidenheid", waarin elke taal en cultuur zijn fundamentele rechten kan behouden. Daarbij ziet hij zelfs een eventuele rol voor het Esperanto weggelegd.

Het tweede trio van teksten presenteert drie houdingen tegenover het Nederlands: De Nederlandse minister Ritzen wil het Engels als enige onderwijstaal aan de Nederlandse hogescholen invoeren. Dat ontlokt aan de auteur een vlammende, boze open brief. Met tal van goed onderbouwde argumenten wrijft hij de minster letterlijk met zijn neus in zijn ongelijk.

Bijval heeft hij wel voor de Vlaamse professor Marcel Janssens, die met ontsteltenis de groeiende invloed van de TV en de daarmee gepaardgaande culturele maar ook talige analfabetisering aan de kaak stelt. Ook de waardennivelering, waarbij de kleinste weerstand, het grootst aantal consumenten en het economische (winst)succes de hoofdrol krijgen toebedeeld, worden scherp onder vuur genomen.

Ten slotte schrijft de Jong over zijn eigen ervaring als Neerlandicus in Wallonië. Opvallend is daarbij zijn oprechte waardering voor zijn studenten, die onder de slechts denkbare omstandigheden tot een zo goed mogelijke beheersing van het Nederlands en onderwijsbekwaamheid moeten komen. Slechte omstandigheden: zij hebben een loodzwaar programma dat zijn gelijke in de wereld niet vindt, en zij worden geconfronteerd met een Nederlandstalige omgeving in Vlaanderen, die hun inspanningen niet waardeert of zelfs maar naar waarde wil schatten.

Dit boek is buitengewoon helder geschreven. Het staat vol met ideeën die het overdenken meer dan waard zijn. De positieve beoordeling van het Esperanto geeft het voor esperantisten een extra meerwaarde. Maar het is voor alles een bezinning op de vraag „wat cultuur eigenlijk is". De teneur is enigszins pessimistisch. Dat verklaart de keuze van de titel van dit stuk. Een parafrase op een bekend liedje van Miek en Roel uit de 60er jaren. In plaats van de overtuigende eindkreet, vragen wij evenwel ... maar zullen w'er voor vechten? gvd

Martien J.G. de Jong, *Vadertaal en Moederland. Over het Nederlands in de Lage Landen en Europa*. Leuven, Davidsfonds/Clauwaert, 1996, 141 p.; 20 cm. ISBN 90-6306-339-3. Bij voldoende belangstelling verkrijgbaar bij de boekendienst. Prijs: 495,– (+ verzendingskosten).

Vakantie: ontspanning, leren of werken?

Eerst wil ik enkele evenementen uit onze omgeving vermelden. Op 17 augustus gaat de Limburgse Dag door in Maaseik. Op 29 september is er een drielandenontmoeting in Heerlen (van 9 tot 18 u in „La Diligence"). Hierover komt beslist nog meer informatie in het volgende nummer. Ook het Faulhaber-weekend van 4 tot 6 oktober in conferentie-oord „Mennorode" in Elspeet kunnen we nu reeds aankondigen.

In de vorige rubriek vertelde ik al over de nieuwe lijst van ontmoetingen, waarin Esperanto een rol speelt, opgemaakt en bijgehouden door *Eventoj*. Deze lijst wordt om de 2 weken geactualiseerd. Ik herhaal nog eens dat al wie van zin is iets te organiseren en zich richt tot een internationaal publiek best eerst die lijst raadpleegt op Internet: http://www.odin.net/esperanto, om overlappingen te voorkomen. Men kan ook het Esperantocentrum raadplegen. Natuurlijk is het nodig dat ook wij onze initiatieven doorseinen aan de redactie van *Eventoj*, pk 87, H-1675 Budapest (eventoj@odin.net).

Voor juli en augustus is er een reeks van maar liefst 92 evenementen. Het is moeilijk om hieruit een keuze te maken. Men kan die tabel altijd komen inkijken op de Frankrijklei. Om een idee te geven over het aanbod, vermeld ik één en ander in 4 categorieën: Esperanto leren, congressen, sport en ontspanning en persoonlijke vorming.

Taalcursussen voor beginners in een internationaal gezelschap en in vakantiesfeer hebben beslist meer charme dan in een klaslokaal. Die mogelijkheid bestaat gedurende de maanden juli en augustus in het cultuurcentrum kasteel Grésillon in de Loire-streek in Frankrijk of van 10 tot 16 juli aan het Balatonmeer in Hongarije. Maar zelfs bij het begin van het wereldcongres in Praag is het mogelijk om een bliksemcursus te volgenjongeren. In La-Chaux-de-Fonds (Franstalig Zwitserland) en in Poprad (Slovakije) worden in augustus cursussen ingericht voor gevorderden.

Ervaren esperantisten kunnen uiteraard deelnemen aan de grote congressen, die traditioneel in de zomer plaatsvinden: van 13 tot 20 juli het 69ste SAT-congres in Sint-Petersburg in Rusland; van 20 tot 27 juli het Wereldcongres in Praag. Midden april waren er al 2500 inschrijvingen genoteerd. Er zullen dus beslist tussen 3000 en 4000 deelnemers zijn; van 27 juli tot 3 augustus het 12de Eucumenisch Congres in Szombathely in Hongarije; van 28 juli tot 4 augustus de 30ste conferentie van de Esperantoleraars in Praag en van 29 juli tot 5 augustus het Wereldcongres van de Esperanto-jeugd in Güntersberge, Duitsland.

Deelnemen aan congressen is een vermoeiende bezigheid, maar je kan dat afwisselen met een echte vakantie-activiteit: van 6 tot 13 juli: trekken in de Hongaarse bergen of kamperen bij het Thomsdorf-meer in Duitsland. In Thomsdorf worden vooral Esperanto-families verwacht; kampeerders kunnen ook terecht in Lancov, Tsjechië van 14 tot 27 juli terwijl Esperanto-families die liever niet willen kamperen, naar Bratislava, Slovakije kunnen van 27 juli tot 4 augustus. Deze activiteit staat open voor families met kinderen die effectief Esperanto spreken.

De jongeren richten werkbrigades in te Kopenhagen (31 juli tot 13 augustus) tijdens het Cultureel Esperanto-Festival, te Blera bij Rome van 16 tot 27 augustus voor het herstellen en schoonmaken van archeologische resten, van 7 tot 14 juli in Padova in het Cultureel Centrum en van 18 tot 31 augustus in Niŝ (YU), voor archeologische opgravingen. Doorgaans is een snelcursus Esperanto in het programma ingebouwd.

Maar vakantie is ook een geschikte periode om eens iets nieuws te leren of zich te bekwamen in een onderwerp dat zijn belangstelling wegdraagt. Hier zijn Esperantotheater, -literatuur en -onderwijs het vermelden waard, maar ook acupunctuur, massage, mycologie, refleksologie enz. Tijdens de 2 sessies van de Universiteit van San Marino van 21 tot 31 juli en van 31 augustus tot 7 september respektievelijk in Praag en Rimini komen zo'n wetenschappelijke thema's aan bod. Tot slot vermeld ik nog een commercieel gericht initiatief, want zoiets komt niet veel voor bij esperantisten: van 24 tot 30 augustus is er in Ferrara (Italië) een Cursus voor jonge Ondernemers.

Wie nog durft vertellen dat hij met Esperanto niets kan doen is verdomd slecht ingelicht! I.D.

La Konko Oostende

Wereldtoerisme in clubverband – Club MED-UNO

Tijdens de zomervakantie zijn onze clubleden op wereldtournée. Zo nemen zij o.a. deel aan het Wereldcongres in Praag, het ILEI-congres in Tabor (Tsjechië), het KELI-congres (Katholieke Esperantovereniging) in Sebrania Tsjechië) en een cursusweek in Barlaston (Groot-Brittannië). In eigen land wordt de Limburgse dag niet vergeten.

Van 27 april tot 5 mei nam de secretaris van de club deel aan de 10de Algemene Vergadering van *Monda Turismo* in Bydgoszcz, Polen. Het was een algemene driejaarlijkse vergadering, gecombineerd met cultuur en toerisme. Verder was er een ontvangst door de burgemeester op het stadhuis. Op 4 mei werd een examen afgenomen van 80 leerlingen van het 1ste jaar. Tenslotte was er ook nog een studiesessie van AIS (Akademio Internacia de San Marino).

Op de algemene vergadering werd Marc Cuffez benoemd tot „Landelijke Vertegenwoordiger van Monda Turismo voor België". Hij volgt daarmee Marcel Delforge uit Charleroi op. Deze laatste verlaat de vereniging echter niet. Hij wordt nu „Controleur van de boekhouding".

Monda Turismo wordt met zijn 600 Poolse leden vooral door die groep gedragen. Toch is het internationaal gestructureerd en heeft het meer dan 150 leden in ongeveer 80 andere landen. Deze leden bieden aan toeristen allerlei logistieke en informatieve steun.

Het lidmaatschap bedraagt 650,– BEF en het is geldig tot maart 1999. Nadere inlichtingen krijg je bij Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, 8400 Oostende. Tel.: (059) 80 85 17 (privé) of (059) 50 88 70 toestel 245 (kantoor).

Limburga Esperanto-Ligo

Limburgse dag in Maaseik op 17 augustus 1996

Elk jaar valt één van de hoogtepunten van de Esperantowerking in Vlaanderen tijdens de zomervakantie: de Limburgse dag. Dit jaar heeft die plaats in Maaseik op zaterdag 17 augustus 1996. We verzamelen in de zaal van hotel „Ter Eycker Poorte" aan de Venlosesteenweg 3. Zoals altijd is het programma een mengeling van toeristische bezoeken en culinaire uitstapjes.

Het programma:

9.30	Aankomst en ontvangst met koffie en „knapkoek", de locale specialiteit
10.30	Bezoek aan „Museactron", een museum om te kijken, te spelen en te doen
12.00	Broodmaaltijd met babbelronde
14.00	Bezoek aan de „Kerkschatten van Sint Catharina", de rijkste verzameling van kerkschatten in Limburg
15.30	Bezoek aan de „Van Eyck"-tentoonstelling
18.00	Avondmaal met drie gangen

Kostprijs 900,– fr. per persoon (kinderen onder 12 jaar: 500,– fr.). Inclusief de maaltijden en de toegangsprijzen voor de musea.

Inschrijven vóór 5 augustus. Latere inschrijvingen kosten 100,– fr. meer en deelname aan alle activiteiten kan niet meer worden verzekerd.

Voor inschrijvingsformulier: A. Claesen, Zonnebloemstraat 13, 3590 Diepenbeek.

La Erikejo Kalmthout

Jubileumviering 25 mei 1996

Op zaterdag 25 mei 1996 vierde de Esperanto-groep „La Erikejo" te Kalmthout zijn 25jarig bestaan.

In de voormiddag werd een delegatie, waarbij meerdere vrienden uit andere Esperantogroepen en enige buitenlanders aanwezig waren, ontvangen op het Gemeentehuis van Kalmthout door ere-burgemeester Ludo van den Maagdenburg, erelid van „La Erikejo". Ook de ondervoorzitter van de Vlaamse Raad, volksvertegenwoordiger Herman Suykerbuyk, was aanwezig om zijn sympathie uit te drukken, evenals volksvertegenwoordiger Cecile Verwimp, die een wetsvoorstel voorbereidt om het onderwijs van de internationale taal Esperanto in Vlaanderen mogelijk te maken ten einde de internationale contacten op grond van gelijkheid tussen de volkeren te bevorderen. Namens de buitenlandse deelnemers werd het woord gevoerd door Abdurachman Junusov uit Dagestan, hiermee een voorbeeld gevend van gesprekken in deze gemakkelijk leerbare taal.

In de namiddag vertrokken vanuit het Cuylitshof groepen van deelnemers naar het Natuurreservaat, naar het Arboretum en naar de Kalmthoutse Straatfeesten; voor de niet-wandelaars zorgde Abdurachman Junusov met een uiteenzetting over de oorlog in Tsjetsjenië. In de tuin waren er vanaf 16 u. spelen en muziek, terwijl de Erikejo-leden en enige anderen deelnamen aan de jubileumzitting. Een tweede receptie met Esperantowijn, speciaal uit Duitsland aangevoerd, en met het Kalmthoutse feestbier „Turf" volgde hierop. De dag werd besloten met een jubileumbanket, waarbij ook nog enige heildronken werden uitgebracht, o.a. door Leopold Vermeiren, de auteur van „De Rode Ridder"-verhalen, die op zijn oude dag nog Esperanto heeft geleerd en er zeer gelukkig om is.

Ondanks de regen, die veel in de war heeft gestuurd, een geslaagde dag!

wds

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen vóór 1 augustus 1996. Toch kunnen laattijdige programmawijzigingen ook naar de redactie worden gestuurd. Die worden dan in de gegevensbank van INTERNET opgeslagen, zodat men via de computer het juiste programma kan opvragen. De publikatie van redactionele teksten gebeurt gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

AALST
La Pioniro
De vergaderingen hebben plaats in het Cultureel Centrum „De Werf", (4de verdieping), Molenstraat, Aalst. De avonden beginnen om 20.00 uur. Inlichtingen bij Hugo Dossche, Asserendries, 103, 9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

ANTWERPEN
La Verda Stelo
Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.

vrijdag 28 juni: Wat bedoelt U, neutraal! Een debat over de vraag: „Kan een vereniging in deze tijd neutraal blijven"? Moderator Jacques Schram.
vrijdag 5 juli: De grote vakantie begint, wat inhoudt dat, wie naar het buitenland gaat, de groeten moet overmaken van *La Verda Stelo.* Wie naar Antwerpen komt: *Estu bonvenaj en la domo de fido, La Verda Stelo. Ni kunvenas ĉiun semajnon, esperantlingve kompreneble. Malgraŭ la fakto, ke ni ne havas fiksan someran programon, vi ja estas bonvenaj en nia amika rondo.*

De voertaal tijdens de bijeenkomsten van La Verda Stelo *is de universele taal Esperanto. Mensen die het Esperanto niet machtig zijn, hebben recht op vertaling naar het Nederlands. Het hoofddoel van* La Verda Stelo *is en blijft zoals statutair bepaald, het verspreiden, propageren en spreken van de idee en de taal Esperanto.*

BRUGGE
Paco kaj Justeco
Indien niet anders vermeld, hebben onze bijeenkomsten plaats in het Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. De vaste bijeenkomst valt op de 2de donderdag van de maand en begint om 19.30 u. Speciale bijeenkomsten worden in voorkomend geval afzonderlijk aangekondigd. Inlichtingen: dhr. G. Maertens, tel.: (050) 35 49 35.

GENT
La Progreso
Iedere 4de vrijdag van de maand gewone clubvergadering in ons lokaal *„La Progreso"*, Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Tijdens het schooljaar zijn er conversatieavonden op de 2de woensdag van 19.00 tot 20.45 uur in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1 (1ste verdieping). Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. (09) 230 16 77 of (09) 221 10 02.

In juli en augustus geniet iedereen van een welverdiende vakantie, er is dus geen eigen programma, tenzij er plots buitenlandse esperantosprekers komen opdagen. Natuurlijk zwermen onze clubleden zelf ook uit over de wereld. We starten opnieuw in september.
woensdag 11 sept.: Informatieavond over Esperanto.
woensdag 18 sept.: Eerste les van de nieuwe avondcursus.

HASSELT
Esperanto Hasselt
We vergaderen normaal gesproken op maandagavond vanaf 20.00 uur in het Cultureel Centrum, Kunstlaan 5. Inlichtingen over het programma kunnen worden verkregen bij Marcel Aerts, tel.: (011) 25 34 67.

zaterdag 17 aug.: Wij zijn te vinden in Maaseik voor de Limburgse dag. Info elders in dit nummer.

HOUTHALEN
Houthalense Esperantogroep
Iedere 2de dinsdag van de maand, gewone clubvergadering in het „Klubdomo", Ambachtstraat 39, Houthalen-Helchteren. Programma's beginnen om 20.00 uur, gevolgd door cursus voor beginners. Info bij Alfons Lijnen, tel. (011) 52 20 74.

zaterdag 17 aug.: Limburgse dag in Maaseik.

KALMTHOUT
La Erikejo
De 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. (03) 666 42 58.
Inlichtingen: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

donderdag 18 juli: jaarlijks tuinfeest ten huize van Mireille Smet-Storms, Douglaslaan 14, Kapellen, vooraf afspreken (tel.: 666 83 19).
donderdag 15 aug.: René De Clerck vertelt over verscheidene Esperanto-bijeenkomsten.

KAPELLE
Esperanto-Grupo „Meza Zelando"
Omdat wij niet over een vast lokaal beschikken, worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Onze avonden, gewoonlijk de laatste vrijdag van de maand, beginnen om 19.30 uur. Inlichtingen over het pro-

Milieuvriendelijke opruiming

Heeft U een 80386, 4MB?

Om het programma ***Ĉapelilo*** tijdens het Wereldcongres te kunnen demonstreren is de Vlaamse Esperantobond op zoek naar een afgeschreven maar nog bruikbare PC (minimum 80386 en 4 MB-ram). Wij willen het toestel ofwel voor een periode van twee weken lenen ofwel het ter plaatse overmaken aan een belangstellende Tsjechische esperantist. Deze laatste zou het toestel dan kunnen gebruiken om als correspondent voor MONATO te werken. Eventueel kan een (zachte) overnameprijs worden bedongen.
Kan u helpen, geef dan een seintje, liefst zo vlug mogelijk: Vlaamse Esperantobond, Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00.

gramma en de plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (0113) 34 15 64 of bij afwezigheid bij Rie en Kees Dentz, tel.: (01180) 14 834 (nieuw nummer niet bekend bij de redactie).
Tijdens de zomermaanden zijn er geen clubvergaderingen.

KORTRIJK – ROESELARE – TIELT
Koninklijke Esperantogroep La Konkordo
De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is steeds gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert, tel.: (056) 20 07 96. Bij hem kan tevens informatie over het programma van de club worden gevraagd.
Clubavonden en cursussen vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur. Vanaf september verhuizen we opnieuw naar het ons reeds vertrouwde Cultureel Centrum, Oude Dekenij, Sint-Maartenskerkhof 8, 8500 Kortrijk.
Voor inlichtingen: Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96 of Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30.

maandag 23 sept.: Esperanto-culinair: We nodigen de aanwezigen uit om een zelfgebakken taart mee te brengen en we wisselen recepten uit. Dat alles wordt gekoppeld aan een „culinaire quiz" met allerlei vragen rond keuken en Esperanto. Het geheel wordt geleid door Piet Glorieux en Jean-Pierre Allewaert.

LEUVEN
Esperanto 2000
Wij leven mee met de studenten, ons seizoen loopt van september tot juni. De woensdagavond is onze vaste avond (met verschillende cursussen). „Laborvespero" op de 1ste en 3de woensdag en op de 2de woensdag van de maand ons speciaal programma tijdens VESPERO 2000. Start telkens om 19.30 uur in het Cultureel Centrum, Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 (bij het ziekenhuis).

LIMBURG
Esperanto Limburg
Bijeenkomsten in Cultureel Centrum „De Drij Berlengs", Vredelaan 36, Houthalen-Centrum. Programma's beginnen om 20.00 uur.

zaterdag 17 aug.: Limburgse dag in Maaseik. Voor meer informatie zie pagina 16, Clubtribune.

Voor een tot op het laatste ogenblik actueel programma van de Vlaamse Esperantoclubs, raadpleeg INTERNET, http://www.knooppunt.be/˜fel.

OOSTENDE
La Konko
De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool „Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. Marc Cuffez, tel. (059) 80 85 17.

zaterdag 17 aug.: We nemen deel aan de Limburgse dag.
vrijdag 14 sept.: Vanaf 19.00 uur: Informatie-avond i.v.m. het Esperanto en de Esperantocursussen. In gemeenschappelijk overleg stellen we de cursuskalender op.

ROTTERDAM
Esperanto-societo Merkurio
Samenkomsten op de 1ste en 3de woensdag van de maand, uitgezonderd juli-augustus, in Centra Oficejo de UEA, Nieuwe Binnenweg 176, Rotterdam. Aanvang 19.45 uur. Gasten zijn steeds welkom. Inlichtingen bij Piet Schuil, tel.: (010) 416 14 49.

TIENEN
La Hirundo
Clubprogramma elke laatste woensdag van de maand in de lokalen van de 214de FOS, „De Klimop". Inlichtingen over het programma kan je krijgen bij Bert Boon, Merelhof 8, 3000 Tienen. Tel.: (016) 81 52 46. Gasten zijn steeds welkom.

TURNHOUT
Kampina Esperanto-Asocio
Inlichtingen: Kampina Esperanto-Asocio, Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel.: (014) 45 13 29 of (voor de cursus in de De Warande) tel.: (014) 41 94 94.

FLEJA
Flandra Esperanta Junulara Asocio
Zolderbijeenkomsten: Iedere 1ste zondag van de maand om 20.00 uur in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, op de zolder (3de verdieping). Iedereen is welkom vanaf 19.30 uur. Inlichtingen: Ilja De Coster, tel.: (09) 227 86 64.

La Progreso Gent

Arpad Lödör

Voor het overlijdensbericht in ons vorige nummer hadden wij geen foto. Wij drukken ze hier nu af als laatste eerbetoon aan een waardevol mens.

Faulhaberweekend

Op 4, 5 en 6 oktober 1996 heeft in Nederland het Faulhaberweekeinde plaats in conferentie-oord „Mennorode" te Elspeet. Het thema van het weekeinde is „Oorlog en Vrede" en als sprekers voeren het woord:
Osmo Buller, directeur van UEA: „Forgesitaj militkaptitoj en Finnlando"
Istvan Ertl, redacteur van Esperanto: „Sur kampo granita", bespreking van de roman van Istvan Nemere
Paŭlo Felsö, journalist in Boedapest: „Spanningen in Hongarije, Slovakije en Roemenië"
Spomenka Ŝtimec, auteur van het boek „Kroata milita noktlibro": „Een Esperanto-auteur in de oorlog"
Het zaterdagavondprogramma wordt verzorgd door het Esperantokoor „Akordo" met vertalingen van oude en nieuwe liederen.
De prijs van het weekeinde werd niet meegedeeld. Inlichtingen en inschrijvingen: Peter van Noorden, Dr. A. Schweitzerlaan 22, NL-1443 WT Purmerend.

Contactadressen van groepen

AALST *La Pioniro*, H. Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.
ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (072) 571 79 18.
ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.
AMERSFOORT W.P. Roelofs, Vosseveldlaan 16, NL-3768 GM Soest, tel.: (035) 601 54 73.
ANTWERPEN *La Verda Stelo*, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00.
BERINGEN T. Geerdens, Schomstraat 53, B-3582 Beringen, tel.: (011) 43 30 78.
BEVERWIJK *Stelrondo* N. Moerbeek-Bartels, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.
BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel.: (050) 35 49 35.
BRUSSEL E. Van Damme, Albert-I-straat 44, B-1703 Schepdaal, tel.: (02) 569 17 83.
DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77.
(TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47.
DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Postbus 140, NL-1780 AC Den Helder.
DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: (03) 658 74 20.
DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (0570) 61 83 04.
EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.
ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.
GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: (089) 35 07 13.
GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77.
GRONINGEN Esperantocentrum, Peizerweg 68-47, NL-9726 JM Groningen.
NUFARO Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, tel.: (050) 577 59 54.
HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.
HASSELT M. Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: (011) 25 34 67.
HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.
'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.
HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.
HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: (011) 52 20 74.
KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.
KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Juffersweg 4 B, NL-4421 JB Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63.
KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30 – Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96.
LEUVEN *Esperanto 2000* Roger Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: (010) 86 01 12.
LIMBURG Albert Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: (011) 32 36 03. — Jos Vandebergh, Ambachtstraat 39, B-3530 Houthalen-Helchteren, tel.: (011) 52 19 43 (kantoor).
MIDDELBURG zie KAPELLE
NIJMEGEN *Esperantoclub Zamenhof* G.H.M. Wulfers, Lindanusstraat 16, NL-6525 PV Nijmegen, tel.: (024) 355 15 05.
(NEJ-sekcio) Jacob Canisstraat 2, NL-6521 HL Nijmegen, tel.: (080) 22 26 95.
OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: (059) 80 85 17.
ROESELARE zie KORTRIJK
ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01.
Merkurio P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.
TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.
TIELT zie KORTRIJK
TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46.
TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel. (014) 45 13 29.
VOORBURG *Esperantogroep Voorburg*, M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel.: (070) 38635 29; D. Ederveen: tel.: (070) 386 66 53.
WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando* Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.
ZAANDAM *Esperantocentrum* PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.

Le Monde en Devenir
La iĝanta mondo

Enkele wereldburgers uit Frankrijk hebben net een nieuw tijdschrift gesticht, *Le Monde en Devenir.* Op de titelbladzijde kan je ook de ondertitel *La iĝanta mondo* vinden. Er verschijnt reeds een rubriek Esperanto in, en die wordt als maar uitgebreider. Het tijdschrift behandelt: cosmopolitisme, ecologie, vrede, federalisme, economie, ontwikkeling, enz. Het wil in ruime mate plaats in ruimen voor zijn lezers. Voorlopig wordt het echter enkel in het Frans uitgegeven.
Abonnementen (de eerste zes nummers) à 100 FRF, *Le Monde en Devenir*, postbus 0631, F-37206 Tours, Cedex 3.

MI ♥ ESPERANTON

Ons volgend nummer

Het septembernummer wordt traditioneel ons cursusnummer. Wij verzoeken de verantwoordelijken van clubs en organisatoren van cursussen dringend volledige informatie over de cursussen te sturen vóór eind juli. De redactie is zich er ter dege van bewust dat dat volle vakantieperiode is, en dat vele clubs nog niet zeker zijn over plaats, tijd, startdag enz. Toch is het in het licht van werving noodzakelijk dat wij over zoveel mogelijk gegevens beschikken. Traditioneel wordt het secretariaat van de Vlaamse Esperantobond in augustus overweldigd door telefonische informatievragen over cursussen. Help ons, stuur uw informatie, dan kunnen wij de mensen doorverwijzen naar uw cursus. We hebben er allemaal baat bij.
Vermeld:

- naam en telefoonnummer van de contactpersoon, eventueel ook het adres, en vermeld ook wanneer die persoon te bereiken is;
- de dag en het uur dat de cursus plaats zal hebben;
- de plaats waar de cursus wordt gegeven;
- de (vermoedelijke) startdatum;
- het niveau van de cursus;
- het gebruikte materiaal (handboek...);
- prijs;
- eventueel de naam van de cursusleider.

Flandra Esperanto-Ligo

ĉeestos la Universalan Kongreson en Prago

konatiĝu kun la multaj aktivecoj kaj kelkaj aktivuloj de Flandra Esperanto-Ligo

- eldonado de libroj: konatiĝu kun la libroj de la Stafeto-serio kaj kun aliaj eldonaĵoj de FEL
- eldonado de revuoj, i.a. MONATO – konatigu viajn amikojn kun ĝi; la tuta ĝisnuna jarkolekto 1996 estos tralegebla.
- demonstrado de la tekstprilabora programo Ĉapelilo, la plej taŭga programo por la Esperanto-verkisto
- ampleksa libroservo, sen afranko-kostoj por privilegiaj klientoj: informiĝu ĉe la stando
- preseja servo kun favoraj prezoj, atingebla per letero, fakso aŭ elektronika reto
- turisma servo, kiu organizas la ĉiu-jarajn kulturajn semajnfinojn kaj prizorgas taŭgan gastejan servon en tuta Flandrio